

FKITMCMXIX

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

Protonska nuklearna magnetska rezonancija (¹H NMR)

Izv. prof. dr. sc. Irena Škorić IŠKORIĆ_MolekulskaSpektroskopija

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

koje se sprežu)

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

✓ Geminalne sprege (²J)

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

Geminalne sprege se pojavljuju u spektru samo onda kada ta dva protona na istom ugljiku dođu u rezonanciju kod različitih frekvencija.

 □ Geminalne CH₂ sprege kroz dvije veze ovise o H-C-H kutu;
 - metilenske skupine: u fuzioniranom cikloheksanu (²J ~12 -18 Hz), u ciklopropanu (²J ~ 5 Hz), terminalne =CH₂ (²J ~0 - 3 Hz).

- elektronegativni supstituenti smanjuju geminalne konstante sprege;
- *sp*² ili *sp* hibridizirani C-atomi ih povećavaju;
- geminalne konstante su obično negativne brojke ali se predznak ignorira.

✓ Primjeri nekih geminalnih konstanti sprega ${}^{2}J_{HCH}$. Vidi se da se povećanjem kuta smanjuje veličina ${}^{2}J_{HCH}$.

□ U nekim slučajevima nema sprezanja spinova (niti geminalne konstante sprege) ili uslijed postojanja ravnine simetrije ili uslijed mogućnosti slobodne rotacije koja geminalne protone čini ekvivalentnima. $H_A + H_B$

 $^2J = -5$ Hz

Kako se i iz gornje tablice vidi, geminalne konstante sprega ipak postoje u pojedinim slučajevima, (npr. kod cikličkih spojeva) iako smo ranije naveli da protone na istom ugljiku možemo smatrati 1 skupinom u kojoj nema spin-spin sprege između njih. Ipak, kada je riječ o konformacijski-rigidnim cikličkim sustavima kao što su biciklički spojevi (biciklo[2.1.1]heksan), geminalna konstanta sprega postoji.

Br

Br

Vicinalna sprega (³J)

 $H_A = H_B$

 $\alpha = 0^{\circ}$

 $\alpha = 180^{\circ}$

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

KITMCMXIX

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

Dodatni primjeri nekih konstanti sprega (³*J*)

Razlike u konstantama sprega (${}^{3}J$ [Hz]) ovisno o valentnom kutu u cikličkim alkenima

✓ Karplusova krivulja

aproksimativnog odnosa konstante sprege ³J o diedarskom kutu

Osim diedarskog kuta ima i drugih faktora koji utječu na veličinu vicinalne konstante sprege a to su duljina veze, valentni kutevi te elektronegativnost bilo kojeg supstituenta vezanog na ugljikove atome.

IŠKORIĆ_MolekulskaSpektroskopija

FKITMCMXIX

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

 ✓ Primjer Karplusove ovisnosti na rigidnoj strukturi cikloheksana

a,e

✓ Ciklopropan kao konformacijski rigidna struktura

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

✓ Neekvivalentnost u okviru skupine-slučaj kada *n*+1 pravilo ne vrijedi!

IŠKORIĆ_MolekulskaSpektroskopija

FKITMCMXIX

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

intensities and sharpness.

123 456

> University of Zagreb Faculty of Chemical

Engineering and Technology

IŠKORIĆ_MolekulskaSpektroskopija

3 4 5 6

7 8

1 2

FKITMCMXIX

U oba geometrijska izomera stilbena, vinilni protoni u NMR spektru daju samo singletni rezonancijski pik bez sprezanja.

FKITMCMXIX

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

Sprege dalekog dosega (*long range coupling*)

- alilne sprege (H-C-C=C-H) :
- u butadienu:
- meta-sprega u benzenu:
- **para**-sprega u benzenu:
- 5-člani heteroaromatski spoj:

4J oko 1,6 Hz
5J oko 1,3 Hz
1-3 Hz
0-1 Hz
4J je 0-2 Hz

"W konformacija" 4 σ veza između H_A i H_B

 Spektar etanola snimljen na 300 MHz, nakon što je uzorak u otapalu ostavljen na sobnoj temperaturi na zraku preko noći

FKITMCMXIX

University of Zagreb Neki jednostavni sustavi ¹H – ¹H sprezanja $\checkmark$ Faculty of Chemical Engineering and Technology ✓ prema konvenciji – A, B, C protoni: bliski po kemijskim pomacima; **X**, **Y**, **Z** protoni: oni koji su daleko od ovih prethodnih; **M**, **N**, **O** protoni: negdje u sredini. В Α VI v_2 Av

Spinska sprega između dva protona s vrlo različitim kemijskim pomacima $(\Delta v I J \text{ je iznad } \sim 8).$

IŠKORIĆ_MolekulskaSpektroskopija

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

od 5 i 10 Hz dovodi do pojednostavljenja ukupnog signala.

✓ Selektivno spinsko rasprezanje (*double resonance*)

¹H – ¹H rasprezanja kroz veze IŠKORIĆ_MolekulskaSpektroskopija

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

✓ Kemijski pomaci metilne skupine u CH₃-X

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

Spoj, CH ₃ X	CH ₃ F	CH ₃ O H	CH₃CI	CH ₃ Br	CH ₃ I	CH ₄	(CH ₃) ₄ Si
X	F	0	CI	Br	I	Н	Si
elektronegativnost X	4.0	3.5	3.1	2.8	2.5	2.1	1.8
kemijski pomak, δ / ppm	4.26	3.4	3.05	2.68	2.16	0.23	0

 kemijski pomak (δ /ppm) se mijenja ovisno o elektronskoj gustoći oko protona;

 elektronegativne skupine uz C-H sustav smanjuju elektronsku gustoću oko protona, kažemo da je proton manje zaklonjen (ili nezaklonjen) i kemijski pomak se povećava;

Ѕрој	CH ₄	CH ₃ CI	CH_2CI_2	CHCI ₃
δ / ppm	0.23	3.05	5.30	7.27

utjecaj susjednih skupina je kumulativan – prisutnost više elektronegativnih skupina jače otklanja, veći kemijski pomaci

H signal	-CH ₂ -CH ₂ -CH ₂ Br				
δ / ppm	1.25 1.69 3.30				

 ove induktivne efekte osjećaju i drugi protoni u lancu ali utjecaj znatno opada s udaljenosti od elektronegativne skupine

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

¹³C nuklearna magnetska rezonancija (¹³C NMR)

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

¹³C NMR spektroskopija

Izotop¹³C obuhvaća 1,1% ugljika iz prirodnih izvora

¹²C nema magnetski spin i ne daje NMR signal

Jedan pik za svaki ugljikov atom

- Ugljik-ugljik sprege su vrlo rijetke
- ¹H i ¹³C jezgre se međusobno također sprežu
  - Proces uklanjanja sprege jezgre ¹H s ugljikovom jezgrom na koju je vezan, naziva se "broadband (BB) proton decoupling"
- Većina ¹³C NMR spektara, uslijed toga, pokazuje samo jedan pik za svaki pojedini ugljik

¹³C kemijski pomaci

- Kao i u ¹H NMR spektroskopiji, kemijski pomaci u ¹³C NMR spektrima ovise o elektronskoj gustoći oko jezgre ugljika
  - Opadanje elektronske gustoće uzrokuje pomak signala u niže magnetsko polje (*desheilding*)
  - Povećanje elektronske gustoće uzrokuje pomak u više magnetsko polje (*sheilding*)
- Uslijed širokog područja kemijskih pomaka, vrlo je rijetko slučajno podudaranje ¹³C signala
- Grupa od 3 linije pikova na δ 77 ppm potječe od uobičajenog NMR signala deuterokloroforma kao otapala i ne treba se uzimati u obzir

✓ ¹³C NMR

NE vrijedi isto pravilo - veličina signala za C-atom nije proporcionalna s brojem C-atoma - brzina relaksacije ugljikovih atoma direktno vezanih na vodikove atome je puno veća nego ugljikovih atoma koji nisu tako vezani. (moguće je povećati intenzitet slabih signala dodatkom paramagnetskih soli, koje ubrzavaju relaksaciju).

 ✓ (nejednako veliki signali, 19 C-atoma, 5 signala niskog intenziteta odgovara 5 kvaternim C-atomima)

FKITMCMXIX

Engineering and Technology

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

✓ Računanje¹³C kemijskih pomaka

C1 = base + ipso + meta = 128.5 + 9.3 + (-0.1) = 137.3 ppm C2 = base + ortho + ortho = 128.5 + 0.7 + 0.7 = 129.9 ppm C3 = C1 C4 = base + ortho + para = 128.5 + 0.7 + (-2.9) = 126.3 ppm C5 = base + meta + meta = 128.5 + 2(-0.1) = 128.3 ppm C6 = C4

✓ Utjecaj vezanih protona na rezonanciju ¹³C jezgre

FKITMCMXIX

FIGURE 4.4 Ethyl phenylacetate. (a) The proton-coupled ¹³C spectrum (20 MHz). (b) The protondecoupled ¹³C spectrum (20 MHz). (From Moore, J. A., and D. L. Dalrymple, *Experimental Methods in Organic Chemistry*, W. B. Saunders, Philadelphia, 1976.)

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

FKITMCMXIX

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

✓ Veličina konstanti sprega
 J_{CH}:

- $J_{CH} (sp^3) = 120 150 \text{ Hz}$
  - $(sp^2) = 155 205 \text{ Hz}$
  - (*sp*) = ~ 250 Hz

¹³C – ¹³C sprege

✓Zbog niskog udjela izotopa ¹³C –ne vidi se signal ili je jako slabi (rijetkost je da jedna ¹³C jezgra bude vezana za drugu ¹³C jezgru).

□ Kemijski pomaci ugljika i vodika u, na i pokraj višestrukih veza:

Compound	δ _C	$\delta_{\rm H}$	Compound	δ _C	$\delta_{ m H}$
$\overline{\begin{array}{c} CH_{3}H}\\ CH_{3}CH=CH_{2}\\ CH_{3}C\equiv CH\\ CH_{2}=CH_{2}\\ CH_{3}C\equiv CH\\ CH_{3}C\equiv CH\\ CH_{3}C\equiv CCH_{3}\\ \end{array}}$	-2.3 22.4 123.3 66.9 79.2	0.23 1.71 1.80 5.25 1.80	CH ₃ CHO CH ₃ COCH ₃ CH ₃ CN CH ₃ CHO CH ₃ COCH ₃ CH ₃ CN	31.2 28.1 1.30 199.7 206.0 117.7	2.20 2.09 1.98 9.80

□ Konjugativni efekti na kemijske pomake supstituiranih alkena:

 $\frac{H_{\beta}}{A} = C_{\alpha} + \frac{H_{\alpha}}{X}$

x	Electronic nature	δ _C β	δ_{Ca}	δ _{Hβ}	$\delta_{ m H\alpha}$
H	Reference compound	123.3	123.3	5.28	5.28
Me	Weak π - and σ -donor	115.4	133.9	4.88	5.73
OMe	π -donor, σ -acceptor	84.4	152.7	3.85	6.38
Cl	σ -acceptor, weak π -donor	117.2	125.9	5.02	5.94
CH=CH ₂	Simple conjugation	130.3	136.9	5.06	6.27
SiMe ₃	π -acceptor, σ -donor	129.6	138.7	5.87	6.12
COMe	π -acceptor, σ -donor	129.1	138.3	6.40	5.85

✓ acetofenon: 6 različitih C, 6 signala

✓ Deuterirana otapala

otapalo CDCl₃ - u protonskom spektru singlet na δ 7,26 ppm je posljedica malih količina CHCl₃ u CDCl₃;

- u ¹³C spektru triplet (1:1:1) na δ 77 ppm posljedica je cijepanja ¹³C pika s deuterijem [multiplicitet = 2nl+1 = 2x1x1+1 = **3**];
- $\Box$ otapalo (**CD**₃)₂**S=O** dimetil-d₆-sulfoksid (DMSO):
  - u protonskom spektru kvintet na δ 2,49 ppm je posljedica malih količina HCD₂-S(=O)-CD₃ [H cijepan s 2 deuterija; multiplicitet = 2nl+1 = 2x2x1+1 = 5];
  - u ¹³C spektru septet na δ 39,7 (1:3:6:7:6:3:1) [multiplicitet: 2nl+1 = 2x3x1+1 = 7].

 ✓ dijagram Pascalovog trokuta za deuterirana otapala

THE ¹³C CHEMICAL SHIFTS, COUPLINGS, AND MULTIPLICITIES APPENDIX A OF COMMON NMR SOLVENTS

Structure	parte of the second secon	o(bbm) Lieven ormeeningen oorgever of weeks and an ender the providence of the angle of the angl	$J_{\rm C-D}({\rm Hz})$	Multiplicity ^a
CDCl ₂	Chloroform-d ₁	77.0	32	Triplet
CD-OD	Methanol- d_1	49.0	21.5	Septet
CD-SOCD.	DMSO-d ₆	39.7	21	Septet
0 				, 0 , , , , ,
DCN(CD ₃) ₂	$\mathbf{DMF}$ - d_7	30.1	21	Septet
. J'w		35.2	21	Septet
		167.7	30	Triplet
C_6D_6	Benzene- d_6	128.0	24	Triplet
$D_2C - CD_2$		25.2	20.5	Quintat
$\mathbf{D}_{\mathbf{A}}\mathbf{C}$ $\mathbf{C}\mathbf{D}_{\mathbf{A}}$	$THF-d_8$	25.2	20.5	Quintet
-2-0-2		67.4	22	Quintet
D,C CD,		~~.~~	22	Onintat
D_2C CD_2	Dioxane-d ₈	66.5	22	Quintet
D	Pyridine-d-	123.5 (C-3.5)	25	Triplet
D D	i jiidino as	135.5 (C-4)	24.5	Triplet
IOI		149.2 (C-2,6)	27.5	Triplet
D´ `N´ `D				-
Ý		29.8 (methyl)	20	Septet
CD ₃ CCD ₃	Acetone- d_6	206.5 (carbonyl)	<1	Septet ^o
CD ₃ CN	Acetonitrile- d_3	1.3 (methyl)	32	Septet
	~	118.2 (CN)	<1	Septet ^b
CD ₃ NO ₂	Nitromethane-d ₃	60.5	23.5	Septet
CD ₃ CD ₂ OD	Ethanol- d_6	15.8 (C-2)	19.5	Septet
	v	55.4 (C-1)	22	Quintet
$(CD_{3}CD_{2})_{2}O$	Ether- d_{10}	13.4 (C-2)	19	Septet
(<u>)</u> <u>2</u> <u>/</u> <u>2</u>	10	64.3 (C-1)	21	Quintet
$[(CD_2)_2N]_2P=0$	HMPA- d_{18}	35.8	21	Septet
CD_2CO_2D	Acetic acid- d_4	20.2 (C-2)	20	Septet
		178.4 (C-1)	<1	Septet ^b
CD_2Cl_2	Dichloromethane- d_2 (Methylene chloride- d_2)	53.1	29	Quintet

^a Triplet intensities = 1:1:1, quintet = 1:2:3:2:1, septet = 1:3:6:7:6:3:1.

^b Unresolved, long-range coupling.

Source: Breitmaier, E., and Voelter, W. (1987). Carbon-13 NMR Spectroscopy, 3rd ed. New York: VCH, p. 109; with permission. Also Merck & Co., Inc.

University of Zagreb Faculty of Chemical Engineering and Technology

IŠKORIĆ_MolekulskaSpektroskopija

FKITMCMXIX